

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI

dr. Branka Tavzes

Ministrstvo za naravne vire in prostor

Strokovno usposabljanje za
naravovarstvene in prostovoljne
nadzornike 2025 (22. in 23. 9. 2025)

BIOTSKA RAZNOVRSTNOST

ZON določa **ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti**, s katerimi se ureja varstvo prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst (v nadaljnjem besedilu: rastlinske in živalske vrste), vključno z njihovim genskim materialom in habitatu ter ekosistemi, in omogoča trajnostno rabo sestavin biotske raznovrstnosti ter zagotavlja ohranjanje naravnega ravnovesja.

SESTAVINE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI SO:

- rastlinske vrste, vključno s cepljivkami, glivami in lišaji,
- živalske vrste,
- genski material rastlin in živali,
- ekosistemi.

V SLOVENIJI VELIKA BIOTSKA RAZNOVRSTNOST - veliko ENDEMITOV

- ca. 15.000 živalskih vrst
- ca. 3.200 praprotnic in semenk
- ca. 3.000 makromicet

VARSTVO BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI

=VARSTVO:

1. RASTLINSKIH IN ŽIVALSKIH VRST

- osebkov in populacij,
- genskega materiala,
- habitatov, zlasti habitatov ogroženih in zavarovanih vrst

„vrstni“ vidik
varstva

2. EKOSISTEMOV

- habitatnih tipov, zlasti habitatnih tipov, ki se prednostno ohranjajo v ugodnem stanju;

„habitatni“
- prostorski
vidik
varstva

3. KRAJINE

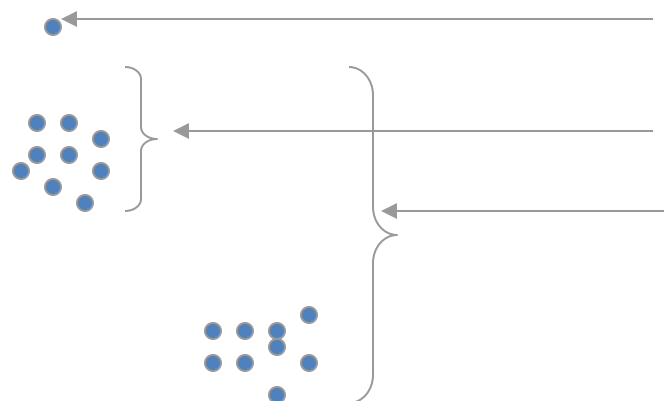
- značilnosti krajine in krajinske pestrosti, pomembne za biotsko raznovrstnost;

4. EKOLOŠKO POMEMBNIH OBMOČIJ

5. POSEBNIH VARSTVENIH OBMOČIJ (OBMOČIJ NATURA 2000)

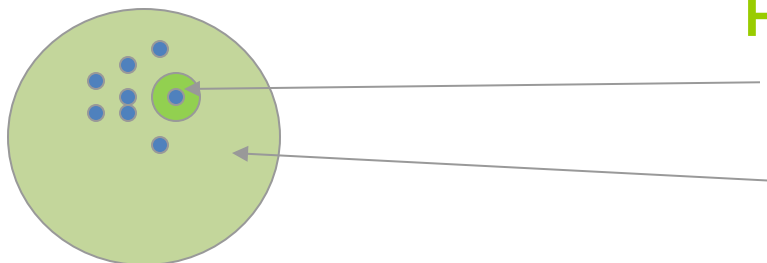
VARSTVO VRST 1

Osebek – **Genski material**

Populacija

**Vrsta /ogrožena,
mednarodno varovana**

Habitat (= življenjski prostor)

osebka

populacije

vrste

PREDMET VARSTVA:

- **PROSTO ŽIVEČE** RASTLINSKE IN ŽIVALSKÉ VRSTE
- **DOMORODNE** RASTLINSKE IN ŽIVALSKÉ VRSTE
- RASTLINSKE IN ŽIVALSKÉ VRSTE, KATERIH VARSTVO JE **V INTERESU EVROPSKE UNIJE**

Prosto živeča rastlinska ali živalska vrsta je tista, katere osebkí - vse razvojne oblike lahko živijo prosto v naravi, neodvisno od človeka in niso nastali z umetnim izborom (odbiranje in gojenje osebkov z namenom pridobivanja ras domačih živali ali sort kulturnih rastlin) ali biotehnološkim poseganjem v dedne zasnove. (11. člen ZON)

Domorodna (avtohtona) živalska ali rastlinska vrsta je tista, ki je v določenem ekosistemu naravno prisotna.

Tujerodna (alohtona) vrsta je tista, ki jo naseli človek in v biocenozi določenega ekosistema pred naselitvijo ni bila prisotna. **Invazivna tujerodna vrsta** - negativne posledice za biotsko raznovrstnost, gospodarstvo ali zdravje ljudi.

Prioritete ohranjanja narave

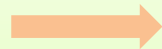
- Prostor, kadri in denar so omejeni, zato je treba naravovarstveni napor in aktivnosti ohranjanja narave usmerjati.
- Utečene naravovarstvene politike ga usmerjajo v skrb za najbolj ogrožene vrste in njihove združbe (habitatne tipe).
- Vzroki ogrožanja so lahko različni, pri večini pa gre za izgubo življenjskega prostora.

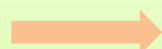
VARSTVO VRST 4

Vse vrste (tudi lovne in ribolovne)

SPLOŠNO VARSTVO

Ogrožene vrste

POSEBNO VARSTVO

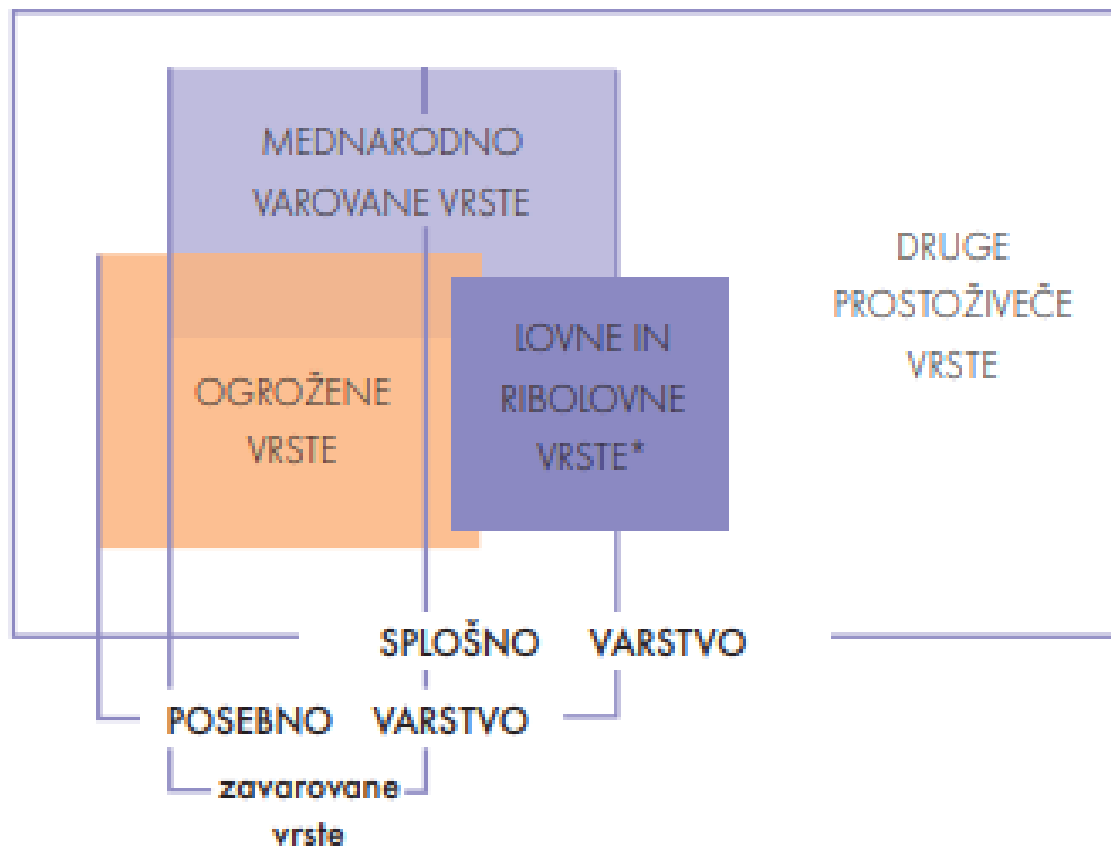
Mednarodno varovane vrste

Ogrožene rastlinske ali živalske vrste so vrste, za katere je iz populacijske dinamike razvidno, da se njihova številčnost v okviru naravnih nihanj zmanjšuje ali se zmanjšuje območje njihove naravne razširjenosti. **DOLOČENE** so s Pravilnikom o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam.

Mednarodno varovane vrste so globalno ali mednarodno ogrožene vrste, določene s predpisi Evropske unije in z mednarodnimi pogodbami ter sporazumi, ki jih je sprejela Slovenija.

Lovne in ribolovne vrste so tiste, ki so določene za divjad oziroma so sladkovodni in morski ribolovni vir po predpisih s področja lovstva oziroma morskega in sladkovodnega ribištva.

VARSTVO VRST 5

OGROŽENE VRSTE – določene z Rdečim seznamom ogroženih vrst /**pravni akt ministra**/

MEDNARODNO VAROVANE VRSTE – določene v dodatkih ratificiranih konvencij in sporazumov ter v predpisih Evropske unije

SPLOŠNO VARSTVO VRST 1

OSNOVNI STANDARD ODNOSA DRUŽBE DO RASTLIN IN ŽIVALI (14. člen ZON):

Nobene rastlinske in živalske vrste ni dovoljeno IZTREBITI.

Nobene rastlinske in živalske vrste ni dovoljeno OGROZITI z zavestnim zniževanjem števila osebkov do take mere, da je vrsta ogrožena.

Nobene rastline in živali katere koli vrste ni dovoljeno NAMERNO, BREZ OPRAVIČLJIVEGA RAZLOGA UBIJATI, POŠKODOVATI, ODVZEMATI IZ NARAVE ALI VZNEMIRJATI. Prav tako ni dovoljeno NAMERNO, BREZ OPRAVIČLJIVEGA RAZLOGA UNIČITI ALI POŠKODOVATI HABITAT rastline ali živali.

Pri tem se šteje, da je razlog za storjena dejanja opravičljiv, če ima koristno posledico in je hkrati družbeno sprejemljiv.

SPLOŠNO VARSTVO VRST 2

Varstvo za vse rastlinske in živalske vrste, tudi lovne in ribolovne (15. - 27. člen ZON) se zagotavlja:

- s prepovedjo NASELJEVANJA RASTLIN IN ŽIVALI TUJERODNIH VRST, ki bi lahko ogrozile naravno ravnovesje ali sestavine biotske raznovrstnosti;
- z ureditvijo postopka PRESOJE TVEGANJA ZA NARAVO zaradi določitve stopnje tveganja pri naselitvi, doselitvi in gojitvi živali tujerodnih vrst v zvezi z izdajo ustreznega dovoljenja za poseg v naravo na podlagi zakona;
- s prepovedjo ZADRŽEVANJA ŽIVALI V NEUSTREZNIH BIVALNIH RAZMERAH IN BREZ USTREZNE OSKRBE ter določitvijo bivalnih razmer in oskrbe, ki je ustrezna;
- s pogoji za ZADRŽEVANJE ŽIVALI V UJETNIŠTVU Z NAMENOM PRIKAZOVANJA JAVNOSTI;
- z obveznostjo pridobitve dovoljenja za GOJITEV ŽIVALI tujerodnih in domorodnih vrst;
- s predpisanim DOVOLJENJEM ZA IZVOZ, UVOZ ALI TRANZIT rastlin in živali v zakonsko določenih primerih;
- s splošnim varstvenim režimom, s katerim je predpisano tako RAVNANJE Z GENSKIM MATERIALOM, da ne ogroža obstoja ekosistemov ali populacij vrst v njihovih habitatih;

SPLOŠNO VARSTVO VRST 3 ZATOČIŠČE ZA ŽIVALI PROSTO ŽIVEČIH VRST

BOLNA IN RANJENA ŽIVAL TER ZAPUŠČENI MLADIČ, za katere se predvideva, da bodo po ZACHASNI oskrbi ali veterinarski pomoči sposobni življenja v naravi!

ŽIVAL, KI JE BILA ODVZETA ZARADI PROTIPRAVNIH RAVNANJ: protipravnega zadrževanja v ujetništvu, nedovoljene trgovine, izvoza, uvoza ...

ŽIVAL SE NEMUDOMA VRNE NA KRAJ NAJDBE V NARAVO, če je bila presoja, da potrebuje pomoč, napačna.

ŽIVAL SE USMRTI NA HUMANI NAČIN, če ni realnih možnosti, da bo po veterinarski pomoči in začasni oskrbi lahko ponovno živela v naravi.

ZATOČIŠČE ZA ŽIVALI PROSTO ŽIVEČIH VRST

* za velike sesalce * za ptiče * za male terestrične živali * za vodne živali

- namestitev živali v prostor z ustreznimi bivalnimi razmerami
- veterinarska pomoč
- ustrezna oskrba

1. ŽIVAL SE IZPUSTI V NARAVO
2. ŽIVAL SE ODDA V DRUGI USTREZNI PROSTOR V UJETNIŠTVU
3. ŽIVAL SE USMRTI NA HUMANI NAČIN

PRAVILOMA NE VEČ KOT 3 MESECE!

POSEBNO VARSTVO VRST 1

OGROŽENE IN MEDNARODNO VAROVANE VRSTE

(praviloma ogrožene iz kategorij Ex, Ex?, E, V, za katere se s tovrstnim ukrepom pričakuje pozitiven učinek)

- Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah
- Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah
- Uredba o zavarovanih prosto živečih vrstah gliv

SEZNAMI ZAVAROVANIH VRST

VARSTVENI REŽIMI

UKREPI IN USMERITVE ZA VARSTVO VRST, KATERIH HABITAT SE VARUJE

SPREMLJANJE STANJA

POSEBNO VARSTVO VRST 2

VARSTVENI REŽIM ZA ZAVAROVANE VRSTE ŽIVALI

(Uredba o zavarovanih prosto živečih **živalskih** vrstah)

Prepovedana ali omejena ravnanja (za osebk):

- Zavestno poškodovati, zastrupiti, usmrtiti, odvzeti iz narave, loviti, ujeti ali vznemirjati živali
- Zavestno odstraniti, spremeniti, poškodovati ali uničiti strukture
- Zadrževati v ujetništvu žive živali, odvzete iz narave
- Posedovati mrtve živali, njihove dele, izdelke iz njih, ali strukture, odvzete iz narave
- Prevažati, prenašati, prodajati, zamenjevati, ponujati za prodajo ali zamenjavo živih ali mrtvih živali, odvzetih iz narave

IZJEME / DOVOLJENJA / OBVEZNOST OZNAČITEV ŽIVALI / RAVNANJA V ZVEZI Z ZATOČIŠČEM / RAVNANJA OB NAJDBAH MRTVIH SESALCEV IN PTIČEV / OMEJITEV RAVNANJ, KI OGROŽAJO ŽIVALI

SPLOŠNE IZJEME

- dela, ki se opravljajo v skladu s predpisi, ki urejajo dobro kmetijsko prakso,
 - dela na področju varstva gozdov,
 - gradnja objektov, za katere je predvideno gradbeno dovoljenje
 - dela (obnovitvena gradbena dela, restavriranje ipd.), ki se opravljajo v skladu s predpisi o varstvu kulturne dediščine.
-
- najdene živali, ki so bolne ali ranjene, zaradi varstva živalskih vrst, odvzame iz narave začasno z namenom pomagati živalim, (živali vrste rjavega medveda, volka, risa, divje mačke, vidre, evropskega bobra, vseh vrst reda delfinov in kitov, vseh vrst morskih želv, človeške ribice in vseh vrst ptic iz priloge 1 te uredbe (razen kmečke in mestne lastovke, taščice, kosa, velike sinice ter domačih in poljskih vrabcev), odvzete iz narave, se morajo oddati v zatočišče v roku 24 ur od odvzema iz narave.
-
- odvzame žival iz narave raziskovalec ali raziskovalna organizacija za namene raziskovanja in izobraževalna organizacija pod pogoji (hkrati največ deset živali, razen sesalcev in ptic, vrst drugih taksonomskih skupin, iz kategorij Ex, Ex? in E in človeške ribice in le za obdobje, ki je krajše od četrtnine razmnoževalnega cikla živali, v nobenem primeru pa ni daljše od treh mesecev.)

POSEBNE IZJEME z dovoljenjem

za namen:

- zagotavljanja koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov,
- preprečitve resne škode, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi ter drugem premoženju,
- zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi,
- doseljevanja ali ponovnega naseljevanja živali, vključno z gojenjem za namene doseljevanja ali ponovnega naseljevanja,
- selektivnega in omejenega ujetja, opremljanja z oznakami ter oddajniki ali posega, ki lahko povzroči poškodovanje, ali odvzema živali za namene raziskovanja,
- selektivnega in omejenega ujetja ali odvzema živali za namene izobraževanja, ali
- selektivnega in omejenega odvzema nekaterih živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu.

POSEBNO VARSTVO VRST 5

VARSTVENI REŽIM ZA ZAVAROVANE VRSTE RASTLIN:

(Uredba o zavarovanih prosto živečih **rastlinskih** vrstah)

prepovedana ali omejena ravnanja (za osebk):

- zavestno uničenje, zlasti trganje, rezanje, ruvanje ali odvzem iz narave, poškodovanje ali zbiranje rastlin, posedovanje, prodajanje in druga ravnanja, povezana s trgovino;
- posedovanje rastlin, odvzetih iz narave
- prevažanje, prenašanje, prodaja, zamenjava ter ponujanje za prodajo ali zamenjavo

POSEBNE UREDITVE / IZJEME / DOVOLJENJA (6. člen)

C – dovoljen odvzem iz narave in izkoriščanje

H – ukrepi za ohranjanje ugodnega stanja habitata rastlinske vrste

H* - rastlinska vrsta, pri kateri je treba prednostno upoštevati ohranjanje ugodnega stanja habitata

O – rastlinske vrste, pri katerih je za osebne namene dovoljen odvzem iz narave in zbiranje nadzemnih delov, razen semen oziroma plodov

O⁰ – rastlinske vrste, pri katerih ni prepovedi za nadzemne dele rastlin, razen semen oziroma plodov

X – rastlinske vrste in njihovi habitati, ki so predmet okoljske odgovornosti

POSEBNO VARSTVO VRST 6

Latinsko ime taksonomske skupine	Slovensko ime taksonomske skupine	Latinsko ime zavarovane vrste	Slovensko ime zavarovane vrste	OPOMBE			
				Kult	Habitat	Nadz.	Odg.
GYMNOSPERMAE	GOLOSEMENKE						
TAXACEAE	TISOVKE						
		<i>Taxus baccata</i> L.	tisa				
ANGIOSPERMAE	KRITOSEMENKE						
ALISMATACEAE	POREČNIKOVKE						
		<i>Caldesia parnassifolia</i> (L.) Parl.	srčastolistna kaldezija		H		
AMARYLLIDACEAE	NARCISOVKE						
		<i>Galanthus nivalis</i> L.	navadni mali zvonček			O°	
		<i>Leucojum vernum</i> L.	pomladanski veliki zvonček, kronica			O	
		<i>Leucojum aestivum</i> L.	poletni veliki zvonček				
		<i>Narcissus</i> L.: vse vrste	narcis, narcisa, vse vrste				
ASPHODELACEAE	ZLATOKORENOVKE						
		<i>Hemerocallis lilioasphodelus</i> L.	rumena maslenica		H		
APIACEAE	KOBULNICE						
		<i>Apium repens</i> (Jacq.) Lag.	plazeča zelena		H		X
		<i>Eryngium alpinum</i> L.	alpska možina		H		X
		<i>Hladnikia pastinacifolia</i> Rehb.	rebrinčevolistna hladnikija		H		X
AQUIFOLIACEAE	BODIKOVKE						
		<i>Ilex aquifolium</i> L.	navadna bodika				
ARACEAE	KAČNIKOVKE						

O – rastlinske vrste, pri katerih je za osebne namene dovoljen odvzem iz narave in zbiranje nadzemnih delov, razen semen oziroma plodov

O° – rastlinske vrste, pri katerih ni prepovedi za nadzemne dele rastlin, razen semen oziroma plodov

POSEBNO VARSTVO VRST 7

VARSTVENI REŽIM ZA ZAVAROVANE VRSTE **GLIV** (okoli 40):
(Uredba o zavarovanih prosto živečih vrstah **gliv**)

prepovedana ali omejena ravnanja (za osebk):

- zavestno uničevanje, odvzem iz narave ali uničevanje gob in podgobja ter ogrožanje obstoja teh vrst na njihovem naravnem območju razširjenosti
- posedovanje, prevažanje, prenašanje, prodaja, zamenjava, ponujanje za prodajo ali zamenjavo

IZJEME / DOVOLJENJA

Uredba o varstvu samoniklih gliv (delno v veljavi):

- Posameznik lahko nabere v enem dnevu največ 2 kg gob. Poleg te količine je dovoljeno nabrati tudi gobo, ki je težja od 2 kg.

PRAVILA NABIRANJA / PRODAJA – ODKUP / IZNOS / IZVOZ / TRANZIT

Uredba o ravnanju in načinih varstva **PRI TRGOVINI Z ŽIVALSKIMI IN RASTLINSKIMI VRSTAMI**

UREDBA POVZEMA

- Konvencijo o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami (CITES) – Washingtonska konvencija,
- Uredbo Sveta (ES) št. 338/97 o varstvu prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst z zakonsko ureditvijo trgovine z njimi,
- druge uredbe in direktive: ravnanja v zvezi s trgovino s kožami tjušnjih mladičev in izdelkov iz njih, kitov ali proizvodov iz njih ter z živalmi, ki jih zunaj Evropske unije lovijo s pastmi stopalkami ali na druge nehumane načine.

- zelo ogrožene vrste, ki jim grozi izumrtje ➡ **komercialna trgovina z osebki teh vrst ni dovoljena.**
- vrste, ki jim tudi grozi izumrtje, vendar so manj ogrožene kot vrste iz dodatka I ➡ **mednarodna trgovina z njimi je strogo urejena in nadzorovana.**
- vrste, ki so zavarovane vsaj v eni pogodbenici, za njihovo varstvo pa je pomembno sodelovanje pogodbenic ➡ **mednarodna trgovina z osebki teh vrst je nadzorovana.**

IZDAJANJE DOVOLJENJ, SOGLASIJ ALI POTRDIL, KI MORAJO BITI PRILOŽENI VSAKI POŠILJKI OSEBKOV IZ UREDBE PRI UVOZU, IZVOZU ALI PONOVNEM IZVOZU

POSEBNO VARSTVO VRST 9

Uredba EU o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja **INVAZIVNIH TUJERODNIH VRST**

Prepovedana ali omejena ravnanja (za invazivne tujerodne vrste, ki zadevajo Unijo (114 vrst v letu 2025)):

- vnos na ozemlje Unije, niti med tranzitom pod carinskim nadzorom;
- posedovanje, niti v zaprtem sistemu;
- gojenje, niti v zaprtem sistemu;
- prevažanje v Unijo, iz Unije ali po Uniji, z izjemo prevoza vrst v objekte za odstranitev;
- dajanje na trg;
- uporaba ali izmenjevanje;
- dovoliti, da se razmnožujejo, jih gojiti ali kultivirati, niti v zaprtem sistemu;
- izpuščanje v okolje.

Države članice sprejmejo vse potrebne ukrepe za preprečitev nenamernega vnosa ali širjenja, vključno iz hude malomarnosti, kjer je to primerno, invazivnih tujerodnih vrst, ki zadevajo Unijo.

IZJEME / DOVOLJENJA

PREPREČEVANJE / ODSTRANITEV / OBVLADOVANJE

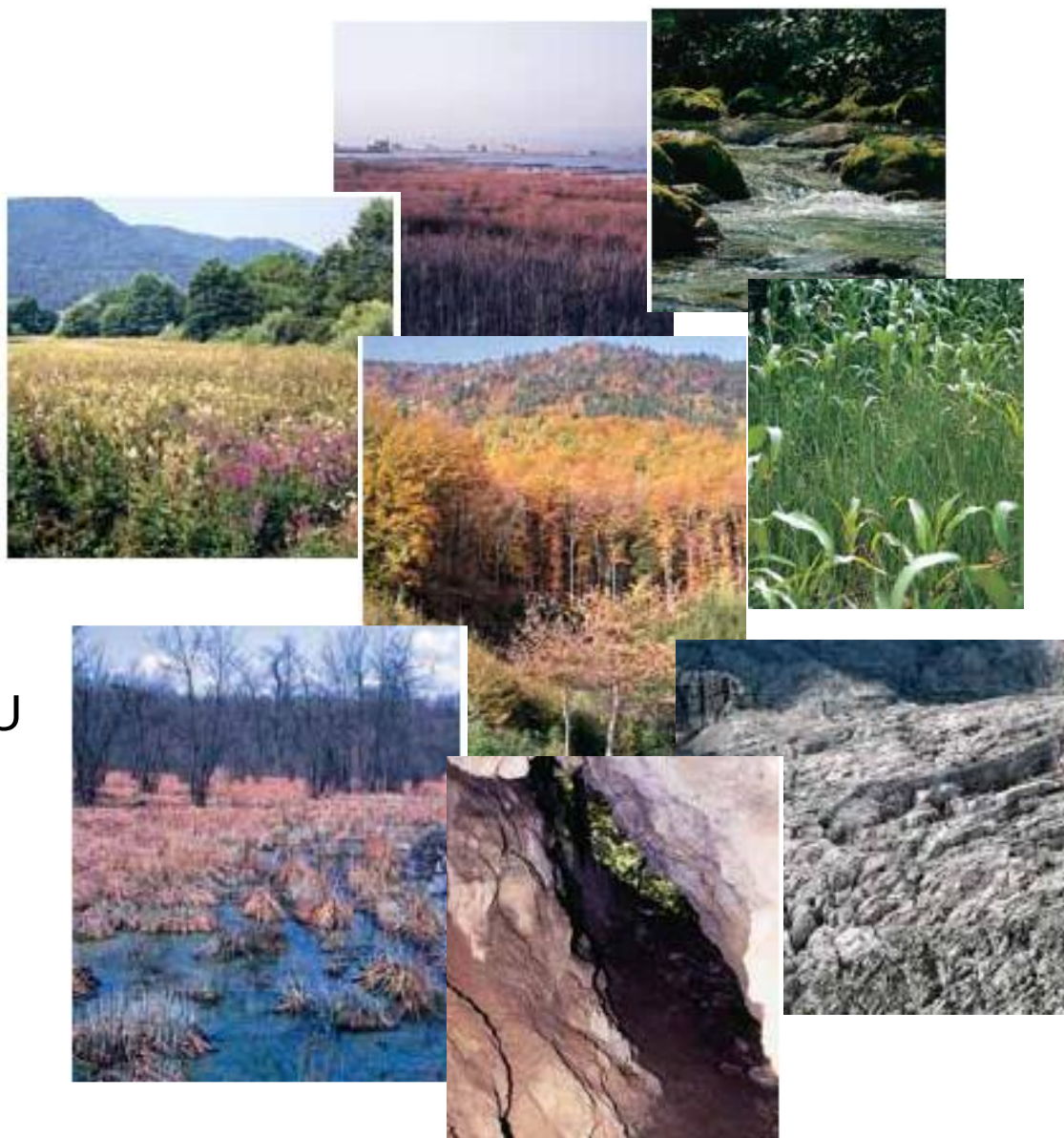
HABITATNI TIPI

82 habitatnih tipov, ki se prednostno ohranjajo v ugodnem stanju – določeni uredbo Vlade,

od tega

19 prednostnih po predpisih EU

Uredba o habitatnih tipih
(Uradni list RS, št. 112/03, 36/09 in 33/13)

BIOTSKO NAJVREDNEJŠA OBMOČJA

HABITATI RASTLINSKIH IN
ŽIVALSKIH VRST-
OGROŽENIH, REDKIH,
MEDNARODNO VAROVANIH

HABITATNI TIPI, KI
SO OGROŽENI,
REDKI,
MEDNARODNO
VAROVANI

DELI EKOSISTEMOV, KI
SO IZJEMNO
RAZNOLIKI IN
BIOTSKO BOGATI

SELITVENE POTI
ŽIVALI ...

KORIDORJI ZA
GENSKO
POVEZANOST
POPULACIJ ...

EKOLOŠKO POMEMBNA OBMOČJA

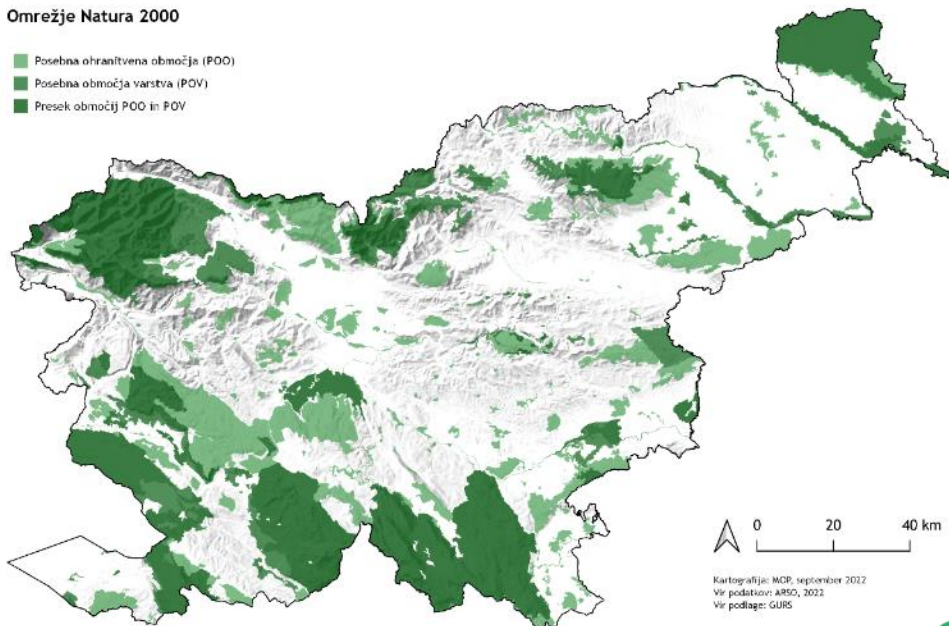
POSEBNA VARSTVENA OBMOČJA
(= OBMOČJA NATURA 2000)

SPLOŠNO O OMREŽJU NATURA 2000

Omrežje Natura 2000

- Posebna ohranitvena območja (POO)
- Posebna območja varstva (POV)
- Presek območij POO in POV

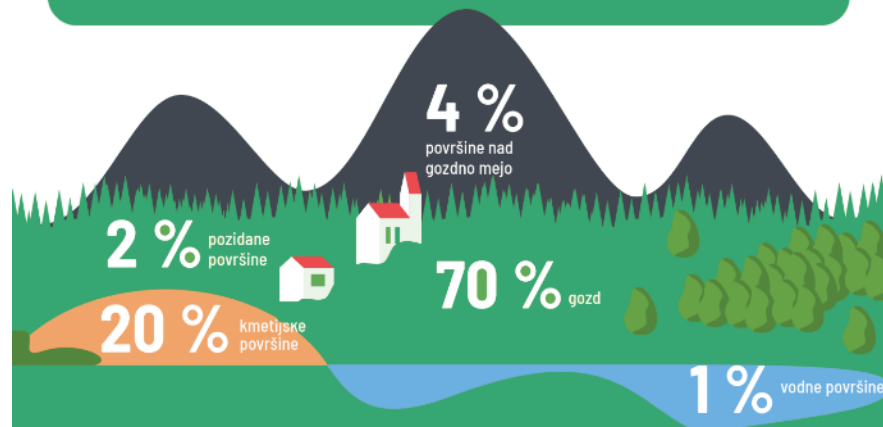

V Sloveniji

- 355 območij (324 POO, 31 POV)
- 37 % ozemlja države (7.681 km²)
- Varuje 205 živalskih vrst, 28 rastlinskih vrst, 60 habitatnih tipov
- Pokriva množico različnih ekosistemov

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04 in spremembe)

POVRŠINE NATURE 2000

DIREKTIVA O HABITATIH

Direktiva in njena sodna praksa določata obveze države članice za zagotavljanje **ugodnega stanja ohranjenosti** vrst in habitatnih tipov (HT) Nature 2000 na območjih Natura 2000:

- sprejeti ustrezne korake za preprečevanje slabšanja stanja vrst in habitatnih tipov po tej direktivi in po Direktivi o pticah;
- določiti cilje ohranjanja na posameznem območju za vse habitate in vrste Nature 2000 (sodna praksa), temelječe na njihovih ekoloških zahtevah, da območje prispeva k zagotavljanju ugodnega stanja teh vrst in HT;
- vzpostaviti in izvajati potrebne ohranitvene ukrepe; ti ukrepi so po potrebi v načrtih upravljanja, pripravljenih posebej za ta območja ali so del drugih razvojnih (vključno s sektorskimi) načrtov. Ukrepi so lahko tudi ustrezni zakonski, upravni ali pogodbeni, služijo doseganju ciljev.

Upravljanje območij Natura 2000

Določbe člena 6
direktive 92/43/EGS o habitatih

SLOVENSKI SISTEM NATURA 2000 VARSTVENIH CILJEV IN UKREPOV

- **Splošni varstveni cilji** so določeni v vladni uredbi, s katero so območja Natura 2000 določena;
- **Podrobnejši varstveni cilji** so določeni v Programu upravljanja območij Natura 2000 za vsako vrsto ali habitatni tip na vsakem območju Natura 2000;
- **Podrobnejši varstveni cilji** so določeni na ravni želenega stanja v naravi (npr. velikost populacije, velikost habitata);
- **Ukrepi** za doseganje teh varstvenih ciljev so določeni kot človekove dejavnosti na ravni nalog javnih služb.

Zgodovina PUN

- Prvi program za obdobje **2007 – 2013**
 - podaljšan leta **2014**
- Analiza prvega programa
- Drugi program za obdobje **2015 – 2020**
 - dopolnjen leta **2015, 2016**
 - podaljšan leta **2021**
- Analiza drugega programa
- Prednostni okvir ukrepanja (PAF) za **2021 – 2027**
- Tretji program za obdobje **2023 - 2028**

